

ZAUVEK

Adiel Amza se dvadeset godina bavio istraživanjem istorije grada Gumlidate. To beše nekada veliki grad u kome življaše snažan i ponosan narod. Gotske horde od ove metropole načiniše gomilu pepela, a građane porobiše.

Pošto je završio svoja ispitivanja, analizirao je, proučio, pročistio, uporedio i sredio svoje podatke, razmotrio ih i video da se mogu objaviti. Odlučio je da napiše knjigu. Tražio je izdavača, ali ga nije našao. Svaki ga je odbijao pod nekim izgovorom, koji se od prethodnog razlikovao samo po formi. Uvideo je da nema šta da očekuje od izdavača i čemu da se nada, pa je počeo da traži i mecene, pokrovitelje nauke, ali bez uspeha, jer tokom svih godina dok se bavio ovim istraživanjima nije se pojavljivao u društvu univerzitetskih profesora, njihovih žena i kćeri. Sada, kada je došao da traži uslugu, iz njihovih očiju izbijala je ledena mržnja, da su im gotovo naočari blistale od toga.

— Ko ste vi, gospodine? Ne poznajemo vas. — Obično su ga takvim rečima dočekivali.

Adiel Amza slegao bi ramenima i razočaran odlazio. Svaki pokušaj bio je uzaludan. Ova situacija naučila ga je da ako želi da ga prepoznaju mora da im se približi, ali kako, to nije znao.

Godine bavljenja naučnim radom pretvorile su ga u roba. Rad je upravljao njim od momenta kada se probudi, pa do časa počinka. Svakog dana, čim bi ustao noge bi ga odnele ka stolu, peru i spisima. Ako nisu bile zaokupljene vizijama i otkrićima, njegove oči bile su prikovane za knjige, fotose, mape Gumlidate ili skice borbenih linija iz ratova koje je ovaj grad vodio.

Ponekad je nastavljao da piše tamo gde je juče stao, a ponekad bi celog dana doterivao ono što je dugo pisao. Slično je bilo i noću.

Često bi ustajao iz kreveta i vraćao se stolu da proveri ono što je napisao. U momentima bi to činio grozničavo, a ponekad sasvim pribrano. Kao da je vodio neku igru sa samim sobom, pravio je greške koje su ga odvodile u nova istraživanja i postavke. Tako su prolazile godine, a knjiga nije bila objavljena.

Čovek, ako je mudar, može da bude zadovoljan ako mu radove odmah ne objave, jer u očekivanju, data mu je mogućnost da preispita materijal, ispravi greške i ispita svoje hipoteze, koje su možda konfuzne i istorijski netačne. Tako je Adiel Amza analizirao i doterao svoj rad, dok ga nije načinio jasnim kao suza. Ali izdavača za svoju knjigu nije našao.

Kada je Adiel Amza već izgubio nadu da će svoje delo objaviti, stvari su se iznenada izmenile. Najimućniji čovek u gradu, Gephard Goldental, javio mu je da je odlučio da izda njegovu knjigu. Kako se dogodilo da ime skromnog pisca stigne do slavnog bogataša i šta je takav čovek mogao da očekuje od objavljivanja stvari koja ne donosi izdavaču zaradu? Možda je razlog bio neprocenjivo Goldentalovo bogatstvo, koje u jednom trenutku nije ispunjavalo zadovoljstvom svog vlasnika. Takvi ljudi ponekad zbog toga pomažu nauku, iako se time njihovo ime ne proslavlja, ali jednom bi se i moglo proslaviti.

Drugi su govorili da to nije razlog, već da je Gephard Goldental saznao da su njegovi preci poreklom izgnanici iz Gumlidate. Oni su, navodno, bili velikani tog grada. Jedan od njih bio je na čelu vojske. general oblasne trupe, koja je kao dobrovoljna snaga stala pred gotske jedinice i stavila svoje živote na kocku za Gumlidatu, dok je neprijatelji nisu pretvorili u gomilu pepela.

Nema potrebe reći da je ovaj razlog pobijen, jer Gumlidata je srušena navalom Gota i ko bi mogao da tvrdi da je poreklom iz tog grada?

Međutim, razlog ne menja suštinu stvari. Gephard Goldental je odlučio da izda Amzinu knjigu, uprkos tome što su troškovi za ovo izdanje bili ogromni zbog velikog broja mapa i ilustracija koje je trebalo da sadrži knjiga. Rad je zahtevao ilustracije izrađene posebnim grafičkim postupkom.

Na jednoj mapi trebalo je prikazati grad u celini, na drugoj njegove hramove i oltare; prikazati posebno Gomeša, Guša, Guca, Guaha, Goza — bogove Gumlidate; majke i njihov porod, omladinu, narodnu masu i stubove božje službe Velikog Gameda, Gihura i Gamula; njihove slugе, sveštenike i sveštenice; zatim, napuštenu decu koju su donosile na svet uličarke sa gospodom; svece i pse, a svakog je trebalo naslikati posebnom bojom, prema njegovoj koži, odeći, zaradi, položaju i zanimanju. Pored toga, trebalo je naslikati i Gote sa njihovim zapregama i mape sa ucrtanim borbenim linijama. Ipak, Gephard Goldental bio je spreman da izda ovu knjigu i to u luksuznoj opremi, na odličnoj hartiji, perfektno odštampanu, raskošno ilustro-

vanu preciznim mapama, ukoričenu u izvanredan povez. Ukratko, Goldental je pristao da izda knjigu Adiel Amze u specijalnom izdanju, savršeno opremljenu, što ne bi bio u stanju da uradi svaki izdavač.

Goldentalovi sekretari već su obišli grafičare, slikare bakroreza i mapa, štampare, korektore i napravili predračun koliko će sredstava biti potrebno za izdavanje knjige. Gotovo ništa nije nedostajalo. Goldentalovi ljudi razgovarali su sa izdavačima i preneli mu sadržaj dogovora. Tebalo je još samo da se on nađe sa njima. Ako je u pitanju bio običan čovek, pozivali bi ga u kancelariju, a ako je neko od poznatijih ljudi, pozivali bi ga u kuću, na šolju čaja. Ako je, pak, bila reč o važnoj i značajnoj ličnosti, priređivali bi u njegovu čast banket. Adiel Amza, s obzirom da nije bio sasvim običan čovek, a ipak nije bio slavan da bi ga smatrali značajnim, pozvan je na čaj.

Jednog dana Amza je dobio pismo kojim ga pozivaju da dođe sutradan popodne kod gospodina Goldentala u određeno vreme, jer je ovaj trebalo da otputuje u inostranstvo i to je bilo jedino vreme kad je mogao da obavi posao sa Amzom pre polaska na put.

Autor koji je godinama tražio izdavača i najzad ga našao svakako da nije hteo da odloži ovaj trenutak. Čim je ostavio pismo izdavača, izneo je svoje najbolje odelo, koje nije oblačio od dana svečanosti kada mu je uručena doktorska diploma, istresao ga i ispeglao. Tada je otrčao do svog rukopisa, od rukopisa do kupatila, a iz kupatila u radnju da kupi kravatu. Odatle se vratio u svoju sobu da ponovo pregleda rukopis. Bio je spreman pre određenog jutra, kada je trebalo da poseti izdavača. Od kada pamti sebe nije doživeo ovakav dan. On, koji se za ljubav jednog srušenog grada otuđio od svoje ličnosti, zanemario odelo i sve stvari koje su se doticale taštine, odjednom se potpuno izmenio i postao kao oni slavni naučnici što nauku napuštaju radi časti koju im ukazuju ljudi koji nemaju veze sa naukom. Tako je Adiel Amza sedeo i gledao u svoj rukopis, pa se zatim ogledao, pratio skazaljku na satu, promatrao svoje odelo, ispitivao pokrete koje čini — sve ono što zahteva prisustvo u blizini bogataša, da bi proučio kako da bude prijatan dok bude u njegovom društvu, ugodnog izgleda i šarmantnih gestova. Jer bogataši i kada su ljubitelji mudrosti, uživaju samo ako im se ona servira na srebrnom poslužavniku. Ali mudrost što je uništila Amzinu snagu, povila mu leđa, oborila ramena i oslabila čitavo njegovo telo, dala je proizvodljivost njegovom licu, kakva se viđa samo u ljudi koji su se potpuno posvetili nauci.

Šteta što ga takav čovek kao što je Goldental nikada nije sreo, jer da ga je video, shvatio bi da ljudsko lice može da zrači i kada je čovek lišen novca i zlata.

— Vidiš li ti, prijatelju, kako ja, primera radi, stavljam na početak poentu koja treba da dođe na kraju.

Ukratko — tako je Adiel Amza sedao i ustajao i zamišljao — kako je ono što je njegova ruka napisala ušlo u štampu i pretvorilo

se u raskošne stranice. Zamišljao je kako odlazi da dopuni ili skрати nešto. Posmatrao je slagača kako slaže tekst. Najzad kako je knjiga objavljena i primljena u javnosti. Godine koje je proveo koncentrisan nad svojim istraživanjima izoštrile su i njegovu preciznost u kontaktu sa spoljnim svetom.

U određeno vreme, kada je trebalo da ode izdavaču, prenuo se iz maštanja. Stavljajući ključ u bravu da bi zaključao za sobom vrata, pogledao je zidove kuće, čudeći se što se nisu izmenili, jer trebalo je da dobiju nov izgled, kao kuća čoveka koji doživljava srećnu metamorfozu.

*

No, na stepeništu je Adiel Amza sreo sestru Adu Eden iz sanatorijuma za leprozne koja ga je godinama povremeno posećivala, da bi od njega dobila knjige koje je nosila bolesnicima. I baš tada, iz kratkog razgovora sa njom, Adiel Amza je saznao da se u biblioteci sanatorijuma nalazi jedna stara knjiga, pisana na pergamentu, o osvajanju Gumlidate. A upravo je to bila praznina u hronici Adiela Amze o ovom gradu.

Zainteresovan nepoznatim podacima, Adiel Amza odluči da sa sestrom Ade ode u sanatorijum, iako mu je bilo jasno da odatle nema povratka.

Sve to bilo je zapisano na poslednjoj stranici knjige, koju je letopisac dodao kao epilog. Kada je došao do tog poglavlja, Adielu Amzi napuniše se oči suzama. — Koliko je veliki pisac — pomisli on — koji ne napušta svoje delo ni kada mu smrt stoji za leđima i sopstvenom krvlju piše ono što mu oči vide.

Adiel Amza našao je i mnoge druge beleške u knjizi. Bilo je odlomaka koji su potvrđivali njegova tumačenja, razbistrili ih i upotpunili. A bilo je i takvih koji su do krajnosti bili suprotni njegovim postavkama. Oduševljavala su ga objašnjenja prethodnih naučnika, iako je većina bila konfuzna.

Celoga leta radio je Adiel Amza na svojim beleškama, dok nisu došli hladni dani i mraz stegao zemlju. Zabranili su mu da sedi napolju. Dodeljena mu je posebna zagrejana soba. Sedeo je u svojoj sobi i bdeo nad knjigom. Odgonetao je slovo po slovo, reč po reč, red za redom, dok ceo spis nije čitao bez teškoća. A kada bi našao nešto zanimljivo, prijatno za svačije uho, pozivao bi bolesnike u hol. — Braćo i prijatelji — rekao bi im — sedite, a ja ću vam čitati.

Čitao im je o velikom gradu Gumlidati i njenim građanima, koji su bili veliki narod, ponosan i hrabar, dok ih Goti nisu napali, pobedili i grad spalili. Pričao im je o bogovima Gumlidate — Gomešu, Gucu, Gušu i Guahu; o nevernicima; o velikim hramovima i sveštenicima. I svakome je bilo naznačeno njegovo zvanje. A ponekad je Adiel Amza, pričajući, dodavao sopstvene ideje, što je oživljavalo

pripovedanje. Mnoga svoja zapažanja pribeležio je na marginu knjige.

Ali njegovo delo nikada nije stiglo do ljudi, jer iz kuće leproznih bilo je zabranjeno iznositi — bilo pismo, bilo knjigu ili neki spis.

Ipak, neke od njegovih ideja doprle su među svet. Prava mudrost uvek iznova potvrđuje istinu, čak i ako je skrivena u kući, u jednoj od soba, daleko od ljudi, nešto od nje ipak prodre u svet.

Više puta kada mu je Ade Eden donosila naučne časopise od njegove kuće, koje je redovno primao, čitajući ih, nalazio je iste zaključke do kojih je i sam dolazio, potpisane tuđim imenima. Bio je iznenađen što je stvar koju je on pronašao objavljena kao već otkrivena i poznata. — Ako je tako, zašto sam radio? — pitao se Adiel Amza. — Trebalo bi da se zadovoljim onim što drugi kažu.

No zavet mudrosti ne umiruje učene. — Da, pitao se Adiel Amza — za šta i za koga sam ja radio? Tada bi se setio zaveta koji mu govori: nastavi, dragi, nastavi, ne odmaraj se.

I on je nastavio da otkriva nove stvari, nepoznate naučnicima njegovog vremena. Iako su se otkrića umnožila, a mudrost proširila, još mnogo šta treba da se traži, razume i sazna.

Adiel Amza nije napustio svoj rad. Ostao je u kući leproznih zauvek.

(Prevela Ana Šomlo)